

Kulturmiljø Korsør Færgehavn

Signatur

 Kulturmiljøkerne

Kulturmiljøskema

Kulturmiljønavn/sted
Kulturmiljøtype
Registranter
Dato

FORSLAG

Korsør Færgehavn
Bygninger og anlæg til transport
Helle Ålsbøl (Museum Vestsjælland), Signe Marie Rohde (Slagelse Kommune)
8. oktober 2020

A. Forundersøgelse

1. Topografisk beskrivelse

Kan bl.a. omfatte:
Natur- og kulturskabt topografi
Terrænformer og landskabelige hovedtræk.
Placering i landskabet.

Kulturmiljøet omfatter et areal på nordsiden af Korsør Nors udløb i Storebælt. En stor del af arealet ligger på opfyld, som er lagt ud siden midt 1800-tallet og udvidet betydeligt i flere omgange.

2. Kulturhistorisk beskrivelse

Kan bl.a. omfatte:
Kulturhistoriske hovedtræk
Historisk bebyggelsesplan
Udviklingshistorie/tidsepoker
Kortlægningstemaer
Tematisk sammenhæng med andre miljøer
Bygningshistorie - funktion og SAVE-værdi

Kulturmiljøet er på grund af den naturlige beliggenhed for overfart til Fyn karakteriseret ved de fysiske spor af den tidligere togdrift og færgeoverfart.

I 1856 færdiggjordes togforbindelse fra København til Korsør. Banen lå nord om noret, og Korsør Station blev derfor lagt på Halskov-siden af Korsør. Få år før, i 1849, var den første broforbindelse over havneindløbet opført. Ved siden af banegården blev også bygget et stort hotel. 1883 kom den første dampfærgeforbindelse fra Korsør til Nyborg. Færgerne sejlede endnu kun med tog og gods. I 1907 blev en ny markant banegårdsbygning anlagt i Korsør - sammenbygget med toldkammer, post og telegraf. Den gamle stationsbygning blev herefter til godsbanegård. Den nye banegård er tegnet af arkitekt Heinrich Wenck, der som ledende arkitekt hos Statsbanerne tegnede flere banegårdsbygninger i landet. 1930 kom den første motorfærge, der først og fremmest skulle overføre biler. I efterkrigstiden voksede biltrafikken, og der blev i 1957 etableret ny havn - Halskov havn - for færgeoverfart for biler og med tilslutning til den nyanlagte motorvej til Vemmelev. I 1963 blev der føjet et tredje leje til i begge havne.

I 1990'erne begyndte anlæggelsen af den faste forbindelse over Storebælt. Jernbanefærgerne sejlede fra Korsør Havn sidste gang i 1997, og bebyggelsen omkring havnen i Korsør måtte gentænkes. Banegårdsbygningen blev overtaget af Fødevarestyrelsen, og langs de funktionstømte færgelejer blev bygget etageboliger (Pierne). Det gamle opmarchareal ved banegårdsbygningen og færgelejerne er bevaret som parkstrøg med forbindelse til Korsør Bypark (anlagt på tidligere jernbaneterræn/rangerareal).

Storebæltsoverfarten gav mulighed for at udvikle området med industri og handel, og behovet for boliger til både arbejdere og funktionærer steg i hele perioden frem mod lukningen.

Banegårdsbygningen af Heinrich Wenck er fredet.

B. Feltarbejde

1. Topografisk analyse

Kan bl.a. omfatte:

Natur- og kulturskabt topografi (elementer og mønstre)

Arealanvendelse som marker, skove, vådområder, grusgrave, infrastruktur og tekniske anlæg (broer, jernbaner, vadested).
Placering i forhold til ressourceområde.

Blandet arealanvendelse: Teknisk anlæg, erhverv, boliger.
Kystlinje formet af havnefunktionerne.

2. Kulturhistorisk analyse

Kan bl.a. omfatte:

Byrums-, vej-, og matrikelstruktur, ejerlav, gadeforløb, byggelinjer, grønne strukturer, vejbelægninger.

Korsør Færgenhavn ligger på Korsør Bygrunde – på Halsskov siden. Miljøet domineres af kystlinjen med bl.a. de gamle færgelejer. Kystlinjen er ombygget til brug af dampfærge fra 1883 med senere udvidelser og forandringer i flere omgange.

Både den tidligere banegårdsplads og det tidligere opmarchareal til færgen er bevaret som åbne pladser i bebyggelsen.

Bystrukturen med torve og pladsers placering, der viser en oprindelig funktion og en historisk udvikling

I området er bevaret en båke, en slags fyr og tågehorn, der har betjent færgetrafikken.

3. Arkitektonisk visuel og rumlig analyse

Dominerede bygninger og anlæg

F.eks. kirketårn, hovedbygning på en herregård, højhuse, fabrik, andelsanlæg, lagerbygning, møller, siloer, master mv. som kontrast til det omgivende miljø.

Området er præget af få, men meget store og på hver sin måde markante bygninger. Stor synlighed pga. beliggenheden ved havneindløbet og de forholdsvist store, åbne arealer mellem bygningerne.

Banegårdsbygningen: Den markante banegårdsbygning (opført 1907) med kobbertag har været knudepunkt for togtrafikken til færgerne. Merkur og Neptun troner over hovedindgangen og forbinder handel og hav til bygningen.

Tidligere Hotel Storebælt (i dag kontorer for Korsør Havn): Opført til rejsende i tilknytning til oprettelsen af den første togstation i 1856. Bygningen er markant i sin historicistiske stil og størrelse.

"Pierne": Pierne mellem færgelejerne er i dag bebygget med boligblokke (som i et stramt, modernistisk udtryk leder tanken hen på færger). Lejlighederne har store glasvinduer og glasterrasser, der skaber visuel forbindelse mellem boligerne og vandet.

Rumskabende bebyggelse og elementer

Placering er vigtig for rumdannelser, struktur- og bebyggelsesforløb.

Tydelig "retning" i bygninger, anlæg og byrum - følger færgelejernes "skår" i kystlinjen.

Rumlige relationer og målforhold

Hvordan de forskellige rumdannelse relaterer sig til byrummet på arkitektoniske størrelser, menneskelige mål og sammenhænge.

Åbninger: Kig til vandet og havneindløbet. Kig afgrænses/blokeres flere steder af bebyggelse.

Stigninger: Ingen

Grænser: Kystlinjen, vejforløb (Gl. Banegårdsplads-Strandvej). Grænse/overgang til byparken fremstår uklar.

Akseretninger: Nordøst-sydvest langs kajkanten (retningen på færgelejernes "skår" i kystlinjen).

Byggelinjer: Ingen

Bebyggelsehøjder/bygningsvolumener: Ensartet stor skala

Facadeforløb: Varieret

Bygningselementer: Tydeligt stilhistorisk præg - hotellets facade er dog forandret væsentligt ift. det oprindelige udtryk (pudset)

Belægninger: Tydeligt funktionelt præg med asfalt, grus, chaussésten. Græs i arealerne ved boligerne.

Overgange og grænser

Mellem bebyggelser, og overgange til landskab. Eventuelle brud/skel i bymønstre.

Den store skala i bygninger og byrum er karakteristisk for havnearealer - og står i kontrast til især boligbebyggelsen i omgivelserne (villaer ved Strandvej).

Både kystlinje og vejforløb danner naturligt en skarp grænse til omgivelserne. Overgangen er uklar mellem det tidligere opmarchareal og Korsør Bypark - arealer som historisk har været forbundet af jernbanen.

Kig og udsigter

Sigtelinjer, ind- og udkig og visuelle barrierer.

Meget synligt miljø pga. de markante bygninger og beliggenheden ved det åbne havneindløb. Bebyggelsen blokerer for kig til vandet og på tværs i området.

4. Foreløbig vurdering af kulturmiljøets bærende bevaringsværdi

Stor skala - miljøets dominerende træk

Fremtrædende og strukturerende rumlige sammenhænge. F.eks. stedets placering i landskabet; bevaret gadenet, byens historiske silhuet og særkende. Synlige strukturer som matrikel-, ejerlavs- og sognestruktur.

De markante bygninger og byrum - ensartet stor skala og et tydeligt funktionelt præg. Tydelige spor af at området er planlagt og indrettet efter færgedrift: Opmarchareal, store repræsentative bygninger mv.

Mellem skala - bebyggelsesmønster

De kulturhistoriske spor; matrikler og ejerlav, gadeforløb, byggelinjer, grønne strukturer, vejbelægninger. Bystrukturen med torve og pladsers placering, der viser en oprindelig funktion og en historisk udvikling.

Få og spredte, men meget store bygninger. Store "mellemrum" mellem bygningerne til tog, biler, mennesker. Høj grad af landskabsbearbejdning - byrummene er urbane og funktionelt prægede med hårde/faste belægninger, beplantning i stringent struktur mv. Stor åbenhed i byrummene, også i græsarealerne ved boligerne på pierne.

Lille skala - elementer i bebyggelsen

Interessante detaljer i byummet/helheden, som kan understrege kulturhistoriske og rumlige sammenhænge på et detaljeret niveau. F.eks. markante snit i byen, gaderum, enkelte husrækker, torve, grønne rum, alléer, bestemte bygningstyper eller facadeudformninger, fortidsminder, parkanlæg, kirke, og kirkegård, gærder og belæninger.

5. Fysisk planlægning - sårbarhed og udviklingsmuligheder

Tilstand

Vedligeholdelsestilstand på bygnings-, by- og landskabsniveau

God på både landskabs- og bygningsniveau.

Let utilpasset istandsættelse af hotelbygning (f.eks. vinduer, facadebehandling).

Ændringer af arkitektur og byggeskik

Ændringer af den oprindelige bygningsarkitektur og byggeskik, bygningsskala, materialevalg, bygningstilplacering, samt bebyggelsesstrukturer kan svække bygningens og bebyggelsesstrukturens arkitektoniske struktur og fortælling.

Særligt den tidligere hotelbygning er sårbar over for utilpasset renovering (kan med fordel tilbageføres).

Veje, tekniske anlæg og terrænændringer

Ændringer af infrastrukturen kan svække eller styrke den historiske struktur og fortælling, f.eks. belægninger, trafikdæmpende foranstaltninger, veje og terrænreguleringer.

Vejforløbet Gl. Banegårdsplads-Strandvej danner tydelig grænse mellem havnearealet og omgivelserne og kan med fordel fastholdes. At det tidligere opmarchareal er markeret som byrum på begge sider af vejen er en velvalgt og let aflæselig markering af jernbanens forløb til færgelejerne.

Sårbare udviklingsområder

Steder med kvaliteter, der er sårbare overfor ændringer. Områder hvor udviklingen bør tage udgangspunkt i stedet historiske struktur, arkitektur og kvaliteter for at understøtte kulturmiljøets bærende fortælling og bevaringsværdier.

Området som helhed er pga. den ensartede (store) skala og tydelige retninger (nordøst-sydvest) sårbart over for ny bebyggelse og anlæg i højden.

Potentielle udviklingsområder

Områder i tilknytning til kulturmiljøet, der ikke er sårbare overfor ny udvikling, f.eks. boligområde, erhvervsområde, fritidsanlæg, rekreative områder mv.

Potentiale for udvikling af de rekreative kvaliteter, f.eks. adgang til vandet (i dag lukket øst for banegårdsplads ved tidligere hotelbygning).

6. Foreløbig afgrænsning af kulturmiljø på kort

Afgrænsning på kort

(Skitser og noter på kort udført under feltarbejde)

C. Konklusion

1. Vurdering af miljøet

Prioriteringskriterier

Unikt/sjældent: Ja
Repræsentativt: Ja
Homogent: Ja - skala og funktion
Bevaringstilstand - funktion: Nej
Historisk kildeværdi: Ja (lav)
Diversitet: Nej - 1 fortælling
Egnsspecifik: Nej
Æstetisk værdi: Ja - tydeligt funktionelt præg
Fortællerværdi: Ja
Oplevelsesværdi: Ja
Identitetsværdi: Ja
Autentisk: Nej - der mangler flere elementer med tilknytning til færgedrift, f.eks. jernbanespor/havnespor
Sammenhæng med naturgrundlaget: Ja - vand/land

2. Kulturhistorisk beskrivelse

Kulturmiljøets bærende fortælling og bevaringsværdier

Sammenfatning af miljøets landskabelige, historiske og arkitektoniske kvaliteter i en kort beskrivelse af miljøets samlede bærende fortælling og bevaringsværdier.

Færgeoverfart fra 1883 og frem til færgernes udflytning til Halsskov i 1997. Et kulturmiljø med tydeligt funktionelt præg, hvor markante bygninger, anlæg og byrum i stor skala vidner om omfanget og betydningen af færgedriften.

Værdisætning af miljøet i forhold til andre miljøer af samme type

Vurdering af miljøets lokale, regionale eller nationale betydning i forhold til høj, middel eller lav værdi.

National betydning
Høj bevaringsværdi

Udpegning til kulturmiljø

Ja

3. anbefalinger til fremtidig planlægning

Restaurering eller omdannelse af bygninger og bebyggede strukturer

Evt. registrering og beskrivelse af bevaringsværdier i den tidligere hotelbygning (SAVE-registrering) med henblik på oplysning og vejledning i forbindelse med renovering. Evt. udpegning som bevaringsværdig.

Kommuneplanlægning Lokalplanlægning

Området er omfattet af flere lokalplaner og rummer både boligområde og erhvervsområde.

Formidling til ejere, borgere, turister, erhvervsliv

Potentiale for formidlingstema om transport/infrastruktur - i sammenhæng med bl.a. kulturmiljøerne Sprogø, Korsør Isbådsstation, historiske vejstrækninger mm.

Offentlig adgang

Området er delvist offentligt tilgængeligt (offentlig vej).

Andre anbefalinger

Potentiale for udvikling af de rekreative kvaliteter, f.eks. adgang til vandet (i dag lukket øst for banegårdsplads ved tidligere hotelbygning).

4. Afgrænsning af kulturmiljøet**Kulturmiljøtyper**

Byer og boligkvarterer samt anlæg fra middelalderen op til i dag, samt fortidsminder: fx andelslandsby, villakvarter, karréer, hoved- og herregårde, slotsanlæg, infrastrukturelt anlæg, havne- og ladepladser, kirkeby, købstad, landsby, markslandsby, offentlige institutioner, plantager, rekreation, skipperby, udskiftningslandsby, husmandskolonier, jagt- og fangstområder, industrianlæg, militære anlæg, fortidsminder etc.

Afgrænsningsprincip

Bygninger og anlæg til transport

Kulturmiljø uden omgivelser. Afgrænses efter funktioner i tilknytning til færgedriften: Færgelejer, banegårdsbygning, opmarchareal (grænse ved byparken), hotel (grænse lægges umiddelbart syd for hotelbygning).

Endelig afgrænsning på kort

Jf. ovenstående afgrænsningsprincip

Beskrivelse af kulturmiljøets afgrænsning

Beskriv kulturmiljøets geografiske afgrænsning på kortet ud fra verdenshjørner, vejforløb, vejnavne, ejerlav mv. og beskriv de redskaber der er anvendt til yderligere afgrænsning, fx barrierer, udkig og bufferzoner, mv.

Afgrænsning ved kystlinje samt vejforløbet Gl. Banegårdsplads-Strandvejen. Mod syd lægges grænsen umiddelbart efter den tidligere hotelbygning.

08-10-2020

Banegårdsbygningen fra 1907 (arkitekt Heinrich Wenck). På pladsen foran bygningen

08-10-2020

Det tidligere Hotel Storebælt opført 1856. Bygningens formsprog og detaljerigdom afviger markant fra de industriprægede omgivelser.

08-10-2020

Færgelejernes indhak i kystlinjen danner i dag "blå mellemrum" i boligbebyggelsen Pierne.

08-10-2020

Det opfyldte areal foran villaerne ved Strandvejen fremstår grønt og åbent.

Det tidligere opmarchareal på vestsiden af banegårdsbygningen. Et stort, åbent byrum med høj grad af landskabsbearbejdning.

Overgangen fra det tidligere opmarchareal til Korsør Bypark.

Området for den tidligere færgehavn set fra syd over havnebassinet. Den store skala i bygninger og byrum ses tydeligt på afstand.

Det tidligere Hotel Storebælt afslutter kulturmiljøet mod øst.

Korsør Færgehavn fra syd (2019)
Kilde: SDFE Skråfotos